

فصل یازدهم

بودجه و برنامه های مالی دولت

بودجه سال ۱۳۸۲ کل کشور بعنوان چهارمین بودجه برنامه پنجساله سوم توسعه در شرایطی تدوین گردید که اصلاح ساختار مالی و بودجه دولت، اصلاح ساختار اداری و مدیریتی، اصلاح ساختار شرکتهای دولتی، خصوصی سازی و بسط مشارکتهای مردمی، اصلاح ساختار و کارکرد نظام تأمین اجتماعی و یارانه ها، تقویت و ارتقاء امور امنیتی و دفاعی کشور، تأمین اشتغال و کاهش بیکاری، افزایش تولید و سرمایه گذاری، تمرکززدایی، توسعه امور فرهنگی، توسعه و گسترش فناوری اطلاعات، ساماندهی نظام فنی و اجرایی، توسعه صادرات غیرنفتی و ساماندهی وضعیت پولی و ارزی و تراز پرداختهای خارجی در اولویت اهداف دولت قرار داشت.

بودجه سال ۱۳۸۲ با در نظر گرفتن اهداف فوق و با تأکید بر نوسازی نگرشها و مهندسی مجدد ساختارهای دولت و ایجاد تحول اداری مستمر در آن و بر اساس تأمین رشد اقتصادی، تأمین اجتماعی، صیانت از حقوق مردم، توسعه علمی کشور و گسترش بکارگیری فناوری اطلاعات و ارتباطات در کلیه امور جامعه در چارچوب برنامه سوم و بدون استقراض از سیستم بانکی تدوین و به مرحله اجرا گذاشته شد.

با وجود اینکه میانگین تقریبی قیمت فروش هر بشکه نفت خام صادراتی کشور در سال ۱۳۸۱ معادل ۲۵/۷۴ دلار بود، قیمت هر بشکه نفت خام صادراتی در قانون بودجه سال ۱۳۸۲ محتاطانه و در حد ۲۱ دلار به ازای هر بشکه تعیین گردید. قیمت مذکور در سالهای ۱۳۸۰ و ۱۳۸۱ بترتیب ۱۶ و ۱۷/۵ دلار بود. براین اساس، سقف منابع ارزی بودجه در سال مورد بررسی در حدود ۱۵/۴ میلیارد دلار تعیین گردید. رقم مذکور در سال ۱۳۸۱ معادل ۱۴/۹ میلیارد دلار بود.

مآزاد وجوه ارزی حاصل از صدور نفت خام همانند سالهای ۸۱-۱۳۷۹ مطابق با ساز و کار پیش بینی شده در ماده (۶۰) قانون برنامه سوم توسعه و اصلاحیه مربوطه به «حساب ذخیره ارزی حاصل از صادرات نفت خام» واریز گردید تا در جهت کاهش تأثیرپذیری اقتصاد داخلی از تکانهای اقتصاد جهانی و بازار نفت بکار گرفته شود.

در راستای تداوم سیاست یکسان سازی نرخ ارز که از سال ۱۳۸۱ آغاز شده بود، بودجه سال ۱۳۸۲ کل کشور نیز بر پایه نرخ ارز واحد به ازای هر دلار ۷۹۵۰ ریال تنظیم گردید و مقرر شد تا به منظور جلوگیری از افزایش قیمت کالاهای اساسی و خدماتی که ارز مورد نیاز آنها قبلاً با نرخ دولتی تأمین می شده است، معادل ریالی مابه التفاوت نرخ ارز ۷۹۵۰ و ۱۷۵۰ ریال به ازای هر دلار با اختصاص ردیف جداگانه ای به عنوان «مابه التفاوت نرخ ارز کالاهای یارانه ای» تأمین گردد.

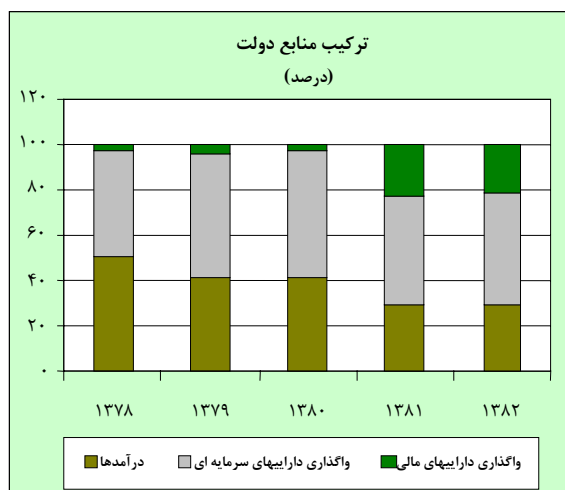
از ابتدای سال ۱۳۸۲ قانون اصلاح موادی از قانون برنامه سوم توسعه و چگونگی برقراری و وصول عوارض و سایر وجوه از تولیدکنندگان، ارائه دهندگان خدمات و کالاهای وارداتی (قانون تجمیع عوارض) به اجرا گذارده شد. قانون مذکور که در دی ماه سال ۱۳۸۱ به تصویب مجلس رسید در راستای تحقق اهدافی چون تمرکز امور مالیاتی مودیان، کاهش هزینه های جمع آوری مالیاتها و عوارض موضوع قانون و شفافیت بیشتر میزان مالیاتها و عوارض پرداختی مودیان تنظیم گردید.

در سال ۱۳۸۲ اقداماتی در جهت تدوین و اجرای برنامه جامع آموزش نیروی انسانی توسط سازمان امور مالیاتی کشور انجام گرفت. طراحی و تدوین سیستم مکانیزه شناسنامه آموزشی کارکنان سازمان امور مالیاتی کشور، تدوین دوره‌های آموزشی کارکنان ستاد و آموزش تخصصی کارکنان شورای عالی مالیاتی و آموزش سیستم مکانیزه تجمیع عوارض برای کارکنان استانهای سراسر کشور از جمله اقدامات مهم در این زمینه به شمار می‌روند. در ارتباط با قانون تجمیع عوارض، تعیین و تصویب فهرست کالاهای نهایی، تدوین و تصویب آیین‌نامه اجرایی، تدوین آیین‌نامه استرداد اضافه دریافتی احتمالی مالیاتها از جمله اقدامات مهمی است که توسط سازمان امور مالیاتی کشور صورت گرفت. همچنین در ارتباط با لایحه مالیات بر ارزش افزوده اقداماتی در جهت آماده سازی بستر کار توسط سازمان امور مالیاتی کشور انجام گرفت. تهیه طرح اجرای آزمایشی نظام مالیات بر ارزش افزوده به منظور شناسایی نقاط ضعف و قوت برنامه‌های عملیاتی، تهیه و تنظیم فرمها و دستورالعمل‌های اجرایی، برگزاری سمینارها و کارگاههای آموزشی مالیات بر ارزش افزوده و اجرا و تحلیل سیستم کامپیوتری مالیات بر ارزش افزوده از اهم اقدامات انجام شده در این زمینه می‌باشند.

در سال ۱۳۸۲ در کنار انجام وظایف مربوط به عرضه و فروش سهام، عملکرد سازمان خصوصی سازی در حوزه‌های دیگری از فعالیتهای مرتبط با وظایف و مسئولیتهای قانونی سازمان مذکور از جمله تعیین قیمت پایه سهام (تعیین قیمت پایه ۵۵ شرکت قابل واگذاری)، اصلاح ساختار سازمانی و نیروی انسانی، انجام وظایف دبیرخانه هیات عالی واگذاری و اقدامات انجام شده در حوزه شفاف‌سازی اطلاعات و ارتقای سطح فناوری ارتباطات (تامین تجهیزات سخت افزاری مورد نیاز سازمان) قابل ذکر است.

بر اساس قانون بودجه سال ۱۳۸۲ کل کشور، درآمدها شامل درآمدهای مالیاتی و سایر درآمدهای بودجه عمومی دولت (به استثنای درآمدهای اختصاصی و با احتساب رقم مصوب شفاف‌سازی قیمت حاملهای انرژی) و پرداخت‌های هزینه‌ای (به استثنای پرداخت‌های اختصاصی و با احتساب رقم مصوب شفاف‌سازی قیمت حاملهای انرژی) به ترتیب معادل ۲۰۴۵۰۸/۴ و ۲۸۵۲۳۶/۱ میلیارد ریال بود. در نتیجه تراز عملیاتی مصوب با ۸۰۷۲۷/۶ میلیارد ریال کسری مواجه بود. همچنین، دریافتی‌ها و پرداختی‌های مصوب از محل واگذاری و تملک داراییهای سرمایه‌ای (بدون دریافتها و پرداخت‌های اختصاصی) در سال مورد بررسی به ترتیب ۱۲۶۸۵۱/۸ و ۸۱۹۱۹/۷ میلیارد ریال بود. بدین ترتیب، مجموع تراز عملیاتی و خالص واگذاری داراییهای سرمایه‌ای با ۳۵۷۹۵/۵ میلیارد ریال کسری مواجه بود که پیش‌بینی گردید "تماماً" از محل خالص واگذاری داراییهای مالی که بخش عمده آن از محل برداشت از حساب ذخیره ارزی و وصولی از محل واگذاری شرکتهای دولتی بود، تامین گردد.

در قانون بودجه سال ۱۳۸۲ مجموع منابع بودجه به میزان ۱۰۹۹۵ میلیارد ریال کمتر از مجموع مصارف بود. رقم مذکور به‌عنوان صرفه‌جویی ضمن اجرای بودجه در نظر گرفته شد. به موجب ذیل ماده واحده قانون بودجه مقرر گردید کمبود منابع مذکور به میزان ۷۰ درصد و ۳۰ درصد به ترتیب از پرداختهای هزینه‌ای و تملک داراییهای سرمایه‌ای کسر گردد.

ترکیب منابع بودجه مصوب دولت در سال ۱۳۸۲ (با احتساب رقم مصوب شفاف‌سازی قیمت حاملهای انرژی) شامل ۵۰/۸ درصد از محل درآمدها، ۳۱/۵ درصد از محل واگذاری داراییهای سرمایه‌ای و معادل ۱۷/۷ درصد از محل واگذاری داراییهای مالی بود. ترکیب مصارف بودجه مصوب دولت در این سال نیز (با احتساب رقم مصوب شفاف‌سازی قیمت حاملهای انرژی) شامل ۷۰/۸ درصد بابت پرداخت‌های هزینه‌ای، ۲۰/۴ درصد بابت تملک داراییهای

سرمایه‌ای و ۸/۸ درصد بابت تملک داراییهای مالی بود. بررسی ارقام عملکرد بودجه دولت در سال مورد بررسی نشان می‌دهد که ترکیب منابع بودجه (با احتساب عملکرد رقم شفاف سازی قیمت حاملهای انرژی) به ترتیب ۴۹/۸ درصد از محل درآمدها، ۳۵/۱ درصد از محل واگذاری داراییهای سرمایه‌ای و ۱۵/۱ درصد از محل واگذاری داراییهای مالی و ترکیب مصارف بودجه نیز (با احتساب عملکرد رقم شفاف‌سازی قیمت حاملهای انرژی) معادل ۷۶/۸ درصد بابت پرداختهای هزینه‌ای، ۱۶/۶ درصد بابت تملک داراییهای سرمایه‌ای و در حدود ۶/۶ درصد بابت تملک داراییهای مالی تحقق یافته است.

مطابق گزارش وزارت امور اقتصادی و دارایی، عملکرد واقعی یارانه حاملهای انرژی در سال ۱۳۸۲ در حدود ۱۳۴۰۰ میلیارد ریال بیشتر از رقم مصوب (مبلغ ۱۰۳۸۸۶ میلیارد ریال) بود که طبق مقررات قانونی مربوطه با توجه به افزایش نسبت به سقف اعتبار مصوب، خزانه داریکل کشور مجاز به اعمال در حسابها نبوده است. طبق گزارش مذکور، عملکرد واقعی یارانه حاملهای انرژی معادل ۱۱۷۲۸۵/۳ میلیارد ریال بود، ولی در محاسبه ارقام عملکرد سال ۱۳۸۲، رقم ۱۰۳۸۸۶ میلیارد ریال در نظر گرفته شد.

کادر ۱- شفاف سازی قیمت حاملهای انرژی

طبق بند (د) تبصره (۱۲) قانون بودجه سال ۱۳۸۲ کل کشور به منظور شفاف‌سازی یارانه‌های مربوط به حاملهای انرژی در سال ۱۳۸۲ مقرر شد تا قیمت نفت خام، گاز طبیعی تصفیه نشده، کلیه فرآورده‌های نفتی و گاز و برق تولیدی به قیمت منطقه‌ای (قیمت FOB خلیج فارس) محاسبه و پس از کسر بهای فروش آنها در داخل کشور به صورت جمعی - خرجی از یک طرف به حساب درآمد عمومی کشور و از طرف دیگر به حساب پرداختهای هزینه‌ای قانون یاد شده منظور و در حسابهای خزانه‌داریکل ثبت گردد. مبلغ پیش‌بینی شده بابت درآمدها و هزینه‌های موضوع یاد شده در سال ۱۳۸۲ معادل ۱۰۳۸۸۶ میلیارد ریال بود که معادل ۲۵/۸ درصد بودجه عمومی دولت در این سال را تشکیل می‌دهد.

براساس آیین‌نامه اجرایی این بند که در ۹ ماده تنظیم شد، قیمت منطقه‌ای فرآورده‌های نفتی پنج‌گانه بر اساس میانگین ماهانه ارزش منطقه‌ای هر یک از این فرآورده‌ها توسط وزارت نفت تعیین می‌شود. قیمت منطقه‌ای گاز طبیعی تصفیه شده مصرفی نیز بطور میانگین هر متر مکعب ۳۴۰ ریال محاسبه خواهد شد. ماده ۲ این آیین‌نامه، قیمت منطقه‌ای برق را برابر با هزینه سوخت برای تولید برق بر اساس قیمت‌های منطقه‌ای بعلاوه متوسط هزینه خرید برق تولیدی بخش غیردولتی در قالب قراردادهای تبدیل انرژی، بعلاوه سهم هزینه‌های انتقال، توزیع و فروش برق اعلام کرده است. این قیمت بدون احتساب هزینه سوخت، بطور میانگین به ازای هر کیلووات ساعت ۳۱۰ ریال است.

در سال ۱۳۸۲ درآمدهای دولت شامل درآمدهای مالیاتی و سایر درآمدهای دولت (بدون احتساب رقم شفاف‌سازی قیمت حاملهای انرژی و درآمدهای اختصاصی) به رقمی در حدود ۷۸۸۳۶/۶ میلیارد ریال رسید که در مقایسه با رقم مصوب معادل ۷۸/۳ درصد تحقق داشت و در مقایسه با رقم مشابه سال قبل در حدود ۲۶/۹ درصد افزایش یافت. از مجموع درآمدهای مذکور در سال مورد بررسی، معادل ۶۵۰۹۹ میلیارد ریال (۸۲/۶ درصد) از محل درآمدهای مالیاتی و معادل ۱۳۷۳۷/۶ میلیارد ریال (۱۷/۴ درصد) از محل سایر درآمدهای دولت حاصل گردید. نسبت‌های مزبور در سال ۱۳۸۱ به ترتیب ۸۰/۷ و ۱۹/۳ درصد بود.

در سال مورد بررسی، پرداختهای هزینه‌ای دولت (بدون احتساب رقم شفاف‌سازی قیمت حاملهای انرژی و پرداختهای اختصاصی) به رقمی در حدود ۱۷۸۲۵۵/۲ میلیارد ریال رسید که در مقایسه با رقم مشابه سال قبل از ۲۰/۲ درصد رشد و در مقایسه با رقم بودجه مصوب از ۹۸/۳ درصد تحقق برخوردار بود. بدین ترتیب براساس عملکرد ارقام درآمدها و پرداختهای هزینه‌ای دولت در سال ۱۳۸۲ تراز عملیاتی بودجه دولت با ۹۹۴۱۸/۶ میلیارد ریال کسری مواجه گردید.

در سال ۱۳۸۲ دریاقتیهای دولت از محل واگذاری داراییهای سرمایه‌ای شامل فروش نفت و فرآورده‌های نفتی و واگذاری سایر داراییهای سرمایه‌ای معادل ۱۲۹۰۳۰/۹ میلیارد ریال بود که در مقایسه با رقم مصوب معادل ۱/۷ درصد مازاد تحقق و در مقایسه با رقم مشابه

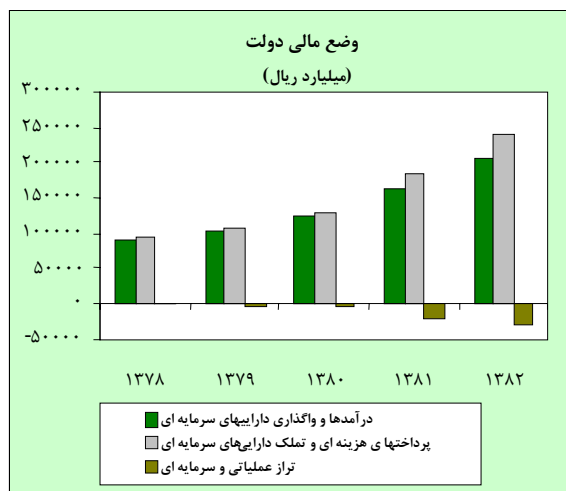
سال قبل در حدود ۲۵/۱ درصد افزایش داشت. در این سال تملک داراییهای سرمایه‌ای (پرداختهای عمرانی) معادل ۶۰۹۸۲/۹ میلیارد ریال بود که در مقایسه با رقم مشابه سال قبل از ۶۳/۹ درصد رشد و در مقایسه با رقم مصوب از ۷۴/۴ درصد تحقق برخوردار شد. بدین ترتیب، خالص واگذاری داراییهای سرمایه‌ای در سال ۱۳۸۲ معادل ۶۸۰۴۸/۰ میلیارد ریال بود.

وضع مالی دولت

(به استثنای درآمدها و پرداختهای اختصاصی و بدون احتساب رقم شفاف سازی قیمت حاملهای انرژی)

(میلیارد ریال)

۱۳۸۲	۱۳۸۱	۱۳۸۰	
۷۸۸۳۶/۶	۶۲۱۰۸/۶	۵۳۱۴۶/۱	درآمدها
۶۵۰۹۹/۰	۵۰۱۴۱/۱	۴۱۷۸۶/۱	درآمدهای مالیاتی
۱۳۷۳۷/۶	۱۱۹۶۷/۴	۱۱۳۶۰/۰	سایر درآمدها
۱۷۸۲۵۵/۲	۱۴۸۲۹۷/۳	۱۰۳۹۶۲/۸	پرداختهای هزینه‌ای (جاری)
-۹۹۴۱۸/۶	-۸۶۱۸۸/۷	-۵۰۸۱۶/۷	تراز عملیاتی
۱۲۹۰۳۰/۹	۱۰۳۱۰۱/۶	۷۲۳۳۳/۴	واگذاری داراییهای سرمایه‌ای
۶۰۹۸۲/۹	۳۷۲۱۲/۵	۲۴۰۸۷/۶	تملک داراییهای سرمایه‌ای (پرداختهای عمرانی)
۶۸۰۴۸/۰	۶۵۸۸۹/۱	۴۸۲۴۵/۸	خالص واگذاری داراییهای سرمایه‌ای
-۳۱۳۷۰/۶	-۲۰۲۹۹/۶	-۲۵۷۰/۹	تراز عملیاتی و سرمایه‌ای
نسبت به تولید ناخالص داخلی			
(درصد)			
۷/۲	۶/۸	۸/۰	درآمدها
۵/۹	۵/۵	۶/۳	درآمدهای مالیاتی
۱/۳	۱/۳	۱/۷	سایر درآمدها
۱۶/۳	۱۶/۲	۱۵/۶	پرداختهای هزینه‌ای (جاری)
-۹/۱	-۹/۴	-۷/۶	تراز عملیاتی
۱۱/۸	۱۱/۲	۱۰/۹	واگذاری داراییهای سرمایه‌ای
۵/۶	۴/۱	۳/۶	تملک داراییهای سرمایه‌ای (پرداختهای عمرانی)
۶/۲	۷/۲	۷/۳	خالص واگذاری داراییهای سرمایه‌ای
-۲/۹	-۲/۲	-۰/۴	تراز عملیاتی و سرمایه‌ای

با توجه به عملکرد درآمدها و پرداختهای هزینه‌ای و واگذاری و تملک داراییهای سرمایه‌ای، مجموع تراز عملیاتی و خالص واگذاری داراییهای سرمایه‌ای در سال ۱۳۸۲ با ۳۱۳۷۰/۶ میلیارد ریال کسری مواجه گردید که در مقایسه با رقم مشابه سال قبل ۵۴/۵ درصد رشد داشت. رقم فوق در مقایسه با رقم مصوب بودجه در حدود ۱۲/۴ درصد کمتر تحقق یافت. این رقم که می‌توان آن را کسری بودجه دولت محسوب کرد، تماماً از محل خالص واگذاری داراییهای مالی تامین گردید. در سال مورد بررسی، واگذاری داراییهای مالی معادل ۵۵۵۰۷/۵ میلیارد ریال و تملک داراییهای مالی معادل ۲۴۱۳۶/۹ میلیارد ریال بود.

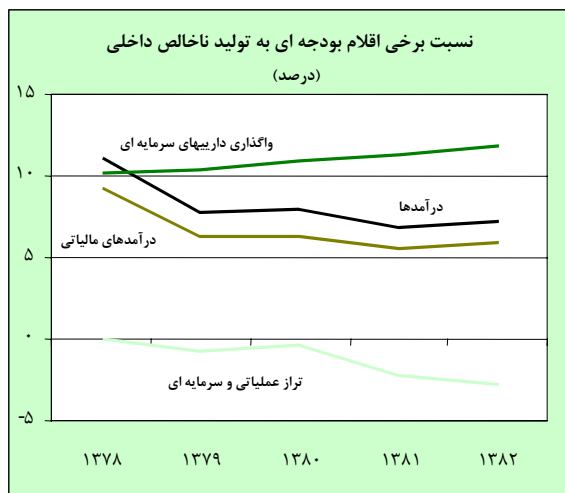
در سال ۱۳۸۲ مانده بدهکار حساب ذخیره تعهدات ارزی با افزایشی به میزان ۳۶۵۲/۷ میلیارد ریال مواجه گردید. بخشی از افزایش درمانده حساب ذخیره تعهدات ارزی ناشی از سررسید بدهیهای قبل از سال ۱۳۷۲ و بخشی نیز ناشی از معافیت بدهیهای غیرمعاف شرکتهای دولتی و بخش غیردولتی است که دولت مسئولیت پرداخت آن را پذیرفته و بانک مرکزی به نیابت از طرف دولت آن را پرداخت نموده است.

درآمدها و پرداختهای هزینه ای

درآمدها

در سال ۱۳۸۲ درآمدهای عمومی بودجه دولت شامل درآمدهای مالیاتی و سایر درآمدها (بدون احتساب رقم صوری شفاف سازی قیمت حاملهای انرژی و درآمدهای اختصاصی) معادل ۷۸۱۳۷۶ میلیارد ریال بود که در مقایسه با رقم مصوب بودجه در حدود ۲۱/۷ درصد عدم تحقق داشت، لیکن در مقایسه با رقم مشابه سال قبل از افزایشی معادل ۲۶/۹ درصد برخوردار بود. در این سال ترکیب درآمدهای دولت اندکی تغییر داشت، به گونه ای که سهم درآمدهای مالیاتی از کل درآمدها از رقم ۸۰/۷ درصد در سال ۱۳۸۱ به ۸۲/۶ درصد در سال ۱۳۸۲ افزایش یافت و سهم سایر درآمدهای دولت از مجموع درآمدها از رقم ۱۹/۳ درصد در سال ۱۳۸۱ به رقم ۱۷/۴ درصد در سال مورد بررسی کاهش یافت. سهم مالیاتها از کل دریافتی ها نیز از ۳۳/۴ درصد در سال ۱۳۷۹ به ۲۴/۷ درصد در سال ۱۳۸۲ کاهش یافت. همچنین نسبت درآمدهای مالیاتی به تولید ناخالص داخلی به قیمت های جاری از ۶۳ درصد در سالهای ۱۳۷۹ و ۱۳۸۰ به ۵/۹ درصد در سال ۱۳۸۲ رسید که نشان می دهد مالیاتها متناسب با رشد اقتصادی و ارزش افزوده بخشهای اقتصادی افزایش نمی یابد.

در سال ۱۳۸۲ درآمدهای مالیاتی دولت شامل مالیاتهای مستقیم و غیر مستقیم^(۱) معادل ۶۵۰۹۹ میلیارد ریال بود که در مقایسه با رقم مشابه سال قبل ۲۹/۸ درصد افزایش داشت و در مقایسه با رقم مصوب بودجه از تحقق معادل ۸۷/۱ درصد برخوردار بود. کاهش نرخ مالیات در برخی از سرفصل های مالیاتی (از جمله مالیات بر درآمد و مالیات شرکتهای)، حذف برخی از سرفصل های مالیاتی (مانند مالیات بر مستغلات مسکونی خالی) و معافیت مالیاتی فعالیتهای فرهنگی و هنری از جمله عوامل عدم تحقق کامل درآمدهای مالیاتی دولت بود.

از مجموع درآمدهای مالیاتی، معادل ۳۲۰۳۳/۸ میلیارد ریال (۴۹/۲ درصد) از محل مالیاتهای مستقیم و ۳۳۰۶۵/۳ میلیارد ریال (۵۰/۸ درصد) از محل مالیاتهای غیرمستقیم وصول گردید که در مقایسه با ارقام مشابه سال قبل به ترتیب ۲۴/۹ و ۳۵ درصد افزایش و در مقایسه با ارقام مصوب بودجه به ترتیب ۹/۳ و ۱۶/۲ درصد عدم تحقق نشان می دهند. سهم مالیاتهای مستقیم و غیر مستقیم از کل درآمدهای مالیاتی دولت در سال ۱۳۸۱ به ترتیب ۵۱/۲ و ۴۸/۸ درصد بود. برآورد بالا و خوشبینانه ارقام مصوب مالیاتهای مستقیم و غیر مستقیم در بودجه سال ۱۳۸۲ موجب گردید علیرغم افزایش وصولی های مزبور نسبت به سال قبل، عملکرد این ردیف های درآمدی با عدم تحقق مواجه گردد.

در سال مورد بررسی، در میان اجزای مالیاتهای مستقیم، مالیات بر شرکتهای (شامل شرکتهای دولتی و غیر دولتی) معادل ۲۰۳۷۵/۷ میلیارد ریال بود که در مقایسه با رقم مشابه سال قبل ۳۸/۱ درصد رشد و در مقایسه با رقم مصوب ۶ درصد مازاد تحقق داشت. علت عمده درصد تحقق بالاتر از رقم مصوب ردیف مزبور، مازاد تحقق مالیات اشخاص حقوقی غیردولتی بود به گونه ای که این جزء مالیاتی نسبت به سال قبل دارای رشد ۱۴/۹ درصدی بوده و نسبت به رقم بودجه مصوب ۲۳/۶ درصد مازاد تحقق داشت. در سال ۱۳۸۲ مالیات عملکرد اشخاص حقوقی دولتی به میزان ۹۰/۶ درصد تحقق یافت^(۲).

۱- در دستور العمل آمارهای مالی دولت (۲۰۰۱ GFSM)، طبقه بندی مالیاتها به مالیاتهای مستقیم و غیرمستقیم وجود ندارد. لیکن بدلیل شباهت سرفصلهای مالیاتی دستورالعمل جدید و سرفصل های موجود در طبقه بندی مالیاتها در دستورالعمل قدیم، این طبقه بندی حفظ گردیده است.
 ۲- بر اساس تبصره (۲) قانون بودجه سال ۱۳۸۲ کل کشور به منظور تحقق مبلغ پیش بینی شده مالیات اشخاص حقوقی دولتی، کلیه شرکتهای دولتی و بانکهایی که برای عملکرد سال ۱۳۸۲ آنها سود ویژه پیش بینی شده بود، مکلف گردیدند تا هر ماه معادل یک دوازدهم رقم مصوب تعیین شده را به صورت علی الحساب به سازمان امور مالیاتی پرداخت نمایند.

وصولی مالیات بر درآمد شامل مالیاتهای حقوق، مشاغل و مستغلات در سال ۱۳۸۲ معادل ۹۰۰۸۳ میلیارد ریال بود که در مقایسه با رقم مشابه سال قبل ۹/۲ درصد افزایش و در مقایسه با رقم مصوب ۲۳/۷ درصد عدم تحقق داشت. همچنین در دوره مورد بررسی، مالیات بر ثروت شامل مالیات بر ارث، نقل و انتقال و سرقتی، سالانه املاک، حق تمیر چک، برات و سفته معادل ۲۶۴۹/۷ میلیارد ریال بود که در مقایسه با رقم سال قبل ۰/۱ درصد رشد و در مقایسه با رقم مصوب از عدم تحقق بالای ۳۸/۲ درصد برخوردار بود. علت عمده عدم تحقق این ردیف درآمدی، اجرایی نشدن مبلغ ۷۵۰ میلیارد ریال مالیات جمعی و خرجی بانک صنعت و معدن بود.

در میان اجزای مالیاتهای غیرمستقیم، مالیات بر واردات و مالیات بر کالاها و خدمات به ترتیب معادل ۲۲۴۰۰/۹ و ۱۰۶۶۴/۳ میلیارد ریال بود که در مقایسه با رقم مشابه سال قبل به ترتیب ۳۶/۱ و ۳۱/۸ درصد افزایش و در مقایسه با رقم مصوب به ترتیب ۶۹ و ۱۵۲/۲ درصد تحقق داشت. افزایش حجم واردات از مبادی رسمی (واردات گمرکی) که منجر به رشد ۱۹/۴ درصدی ارزش دلاری واردات نسبت به سال ۱۳۸۱ گردید، تغییر ترکیب کالاهای وارداتی و تغییر نرخ ارز مرجع (از ۷۹۵۸ ریال به ازای هر دلار در سال ۱۳۸۱ به ۸۲۸۲ ریال در سال ۱۳۸۲) از جمله علل افزایش مالیات بر واردات به شمار می آید. شایان ذکر است که از ابتدای سال ۱۳۸۲ به دلیل اجرای قانون تجمیع عوارض ضریب موثر حقوق ورودی کاهش یافت و سبب گردید که علی‌رغم رشد ۳۶/۱ درصدی مالیات بر واردات نسبت به سال قبل، درصد تحقق این ردیف مالیاتی به ۶۹ درصد محدود گردد. رشد ۳۱/۸ درصدی مالیات بر کالاها و خدمات نسبت به رقم مشابه سال قبل عمدتاً ناشی از مازاد تحقق ردیف مالیات و اگذاری تلفن همراه در پایان سال مورد بررسی بود. عملکرد این ردیف درآمدی در سال ۱۳۸۲ معادل ۵۰۱۰/۳ میلیارد ریال بود که در مقایسه با رقم مصوب تقریباً ۵/۷ برابر گردید. ردیف مزبور در سال ۱۳۸۱ هیچ عملکردی نداشت. از دیگر دلایل رشد مالیات بر کالاها و خدمات در سال مورد بررسی نسبت به سال قبل، افزایش مالیات بر فرآورده‌های نفتی بود. در سال مورد بررسی، مالیات بر فرآورده‌های نفتی نسبت به سال قبل بیش از ۱۰/۶ برابر گردید که عمدتاً ناشی از وضع مالیات ۱۰ درصدی بر قیمت فروش بنزین به موجب قانون تجمیع عوارض و همچنین افزایش قیمت بنزین و رشد مصرف آن بود^(۱).

قیمت، عوارض و مالیات قانونی چهار فرآورده اصلی نفتی در سال ۱۳۸۲

قیمت (لیتر/ریال)	نرخ مالیات و عوارض (به موجب قانون تجمیع ۱۰ درصد مالیات و ۱۰ درصد عوارض)	کل مبلغ مالیات و عوارض (لیتر/ریال)
بنزین	۶۵۰	۱۰۸۳۳
نفت گاز	۱۶۰	۱۴/۵۵
نفت سفید	۱۶۰	۱۴/۵۵
نفت کوره	۸۸/۲	۴/۲

ماخذ: تصویب نامه شماره ۶۷/۳۶/ت ۲۸۳۱۰ هـ، هیات وزیران مورخ ۱۳۸۲/۱/۱

در سال ۱۳۸۲، سایر درآمدهای دولت (بدون احتساب درآمد صوری حاصل از شفاف سازی قیمت حاملهای انرژی) شامل درآمد حاصل از مالکیت دولت، درآمد حاصل از خدمات و فروش کالا، درآمد حاصل از جرایم و خسارات و درآمدهای متفرقه رقمی در حدود ۱۳۷۳۷/۶ میلیارد ریال بود که در مقایسه با رقم مشابه سال قبل معادل ۱۴/۸ درصد رشد و در مقایسه با رقم مصوب بودجه تنها ۵۳/۲ درصد تحقق داشت. عدم تحقق بسیار بالا در بخش درآمدهای حاصل از مالکیت دولت به میزان ۱۲۰۷۵/۷ میلیارد ریال، دلیل اصلی عدم تحقق بالای سایر درآمدهای دولت در سال مورد بررسی می باشد.

در میان اجزای سایر درآمدهای دولت، درآمد حاصل از خدمات و فروش کالا، درآمدهای حاصل از جرایم و خسارات و درآمدهای متفرقه در مقایسه با سال قبل افزایش و درآمد حاصل از مالکیت دولت در مقایسه با سال قبل کاهش داشت. در سال ۱۳۸۲ درآمدهای حاصل از مالکیت دولت به رقمی معادل ۳۶۱۹/۳ میلیارد ریال رسید که در مقایسه با سال قبل از ۸/۹ درصد کاهش و در مقایسه با رقم مصوب تنها از ۲۳/۱ درصد تحقق برخوردار بود. کاهش قابل ملاحظه ردیف «سایر درآمدهای حاصل از مالکیت دولت» به

۱- مطابق بند (ج) ماده (۳) قانون اصلاح موادی از قانون برنامه سوم توسعه و چگونگی برقراری وصول عوارض و سایر وجوه از تولیدکنندگان کالا، ارائه‌کنندگان خدمات و کالاهای وارداتی (قانون تجمیع عوارض) از ابتدای سال ۱۳۸۲ معادل ۱۰ درصد قیمت مصوب فروش بنزین به عنوان مالیات تعیین گردید.

میزان ۲۸/۶ درصد که عمدتاً ناشی از کاهش صد در صد ردیف «انتقال از منابع شرکتهای دولتی» بود، دلیل اصلی کاهش و عدم تحقق ردیف مزبور در سال ۱۳۸۲ بود. لازم به ذکر است که در میان ردیفهای این گروه درآمدی، سود سهام شرکتهای دولتی در مقایسه با سال قبل رشد چشمگیری به میزان ۳۱۸/۵ درصد داشت، لیکن از آنجا که مقدار افزایش ردیف مذکور کمتر از مقدار کاهش ردیف سایر درآمدهای حاصل از مالکیت دولت بود، سبب گردید تا درآمدهای حاصل از مالکیت دولت در مقایسه با سال قبل کاهش یابد.

در سال مورد بررسی، درآمدهای حاصل از خدمات و فروش کالا به میزان ۵۰۴۸ میلیارد ریال بالغ گردید که در مقایسه با سال قبل از ۲۰/۷ درصد افزایش و در مقایسه با رقم مصوب ۹۴ درصد تحقق داشت. افزایش درآمد حاصل از خدمات علت عمده افزایش درآمدهای حاصل از خدمات و فروش کالا بود. در سال مورد بررسی، تمام اجزای درآمد حاصل از جرایم و خسارات در مقایسه با سال قبل از افزایش برخوردار بود و سبب گردید تا این ردیف درآمدی از ۳۵/۷ درصد رشد برخوردار گردد، لیکن در مقایسه با رقم مصوب تنها ۷۹/۳ درصد تحقق داشت. درآمدهای متفرقه نیز به رقمی در حدود ۳۸۴۲/۸ میلیارد ریال بالغ گردید که از ۳۲/۱ درصد افزایش و ۱۹/۱ درصد مازاد تحقق برخوردار بود.

در سال مورد بررسی، سهم هر یک از ردیفهای درآمد حاصل از مالکیت دولت، درآمدهای حاصل از خدمات و فروش کالا، درآمدهای حاصل از جرایم و خسارات و درآمدهای متفرقه از کل سایر درآمدها به ترتیب ۲۶۳، ۳۶۷، ۸/۹ و ۲۸ درصد بود.

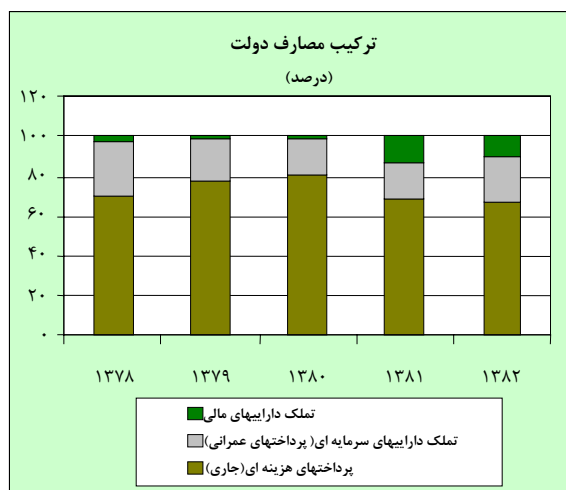
منابع بودجه عمومی دولت

(به استثنای دریافتهای اختصاصی و بدون احتساب رقم شفاف سازی قیمت حاملهای انرژی)

(میلیارد ریال)

سهم (درصد)	درصد تغییر		سال			
	۱۳۸۱	۱۳۸۲	۱۳۸۰	۱۳۸۱	۱۳۸۲	
۲۹/۹	۲۹/۱	۲۶/۹	۷۸۸۳۶/۶	۶۲۱۰۸/۶	۵۳۱۴۶/۱	درآمد
۲۴/۷	۲۳/۵	۲۹/۸	۶۵۰۹۹/۰	۵۰۱۴۱/۱	۴۱۷۸۶/۱	درآمدهای مالیاتی
۵/۲	۵/۶	۱۴/۸	۱۳۷۳۷/۶	۱۱۹۶۷/۴	۱۱۳۶۰/۰	سایر درآمدها
۴۹/۰	۴۸/۴	۲۵/۱	۱۲۹۰۳۰/۹	۱۰۳۱۰۱/۶	۷۲۳۳۳/۴	واگذاری داراییهای سرمایه‌ای
۲۱/۱	۲۲/۵	۱۵/۸	۵۵۵۰۷/۵	۴۷۹۳۷/۷	۳۳۸۰/۱	واگذاری داراییهای مالی
۱۰۰/۰	۱۰۰/۰	۲۳/۶	۲۶۳۳۷۵/۱	۲۱۳۱۴۷/۹	۱۲۸۸۵۹/۶	جمع

پرداختهای هزینه‌ای

در سال ۱۳۸۲ پرداختهای هزینه‌ای دولت (بدون احتساب رقم شفاف سازی قیمت حاملهای انرژی و پرداختهای اختصاصی) معادل ۱۷۸۲۵۵/۲ میلیارد ریال بود که در مقایسه با رقم مشابه سال قبل از رشد ۲۰/۲ درصد و در مقایسه با رقم بودجه مصوب از ۹۸/۳ درصد تحقق برخوردار بود. سهم پرداختهای هزینه‌ای دولت از مجموع پرداختهای هزینه‌ای و تملك داراییهای سرمایه‌ای در سال ۱۳۸۲ معادل ۷۴/۵ درصد بود که در مقایسه با نسبت مزبور در سال قبل (معادل ۷۹/۹ درصد) کاهش یافت.

از مجموع پرداختهای هزینه‌ای دولت در سال مورد بررسی، ۱۳۳۵۲۱/۶ میلیارد ریال (۷۴/۹ درصد) بابت

پرداختهای هزینه‌ای ملی شامل پرداختهای ردیفهای درآمد- هزینه‌ای دستگاههای اجرایی، تقویت بنیه دفاعی (ردیف ۱۱۱۱۰۳)، یارانه کالاهای اساسی و سایر موارد و ۴۴۷۳۳/۶ میلیارد ریال (۲۵/۱ درصد) بابت پرداختهای هزینه‌ای استانی بود. نسبت عملکرد به رقم مصوب پرداختهای هزینه‌ای ملی و استانی نیز به ترتیب ۹۶/۱ و ۱۰۵/۵ درصد بود.

افزایش پرداختهای هزینه ای سال ۱۳۸۲ در مقایسه با سال قبل عمدتاً ناشی از افزایش ضریب حقوق کارکنان دولت از ۲۹۰ در سال ۱۳۸۱ به ۳۲۰ در سال ۱۳۸۲، افزایش یارانه کالاهای اساسی، پرداخت از محل استفاده از موجودی حساب ذخیره ارزی موضوع اصلاح ماده ۶۰ قانون برنامه سوم^(۱) و پرداخت اعتبارات هزینه ملی مستقر در استانها بود.

مطابق بند (الف) تبصره ۵ قانون بودجه سال ۱۳۸۲ دولت مکلف گردید به منظور حمایت از اقشار آسیب پذیر و خانوادههای کم درآمد و در جهت تامین کالاهای اساسی مورد نیاز مردم و کودکان شیمیایی به ترتیب معادل ۱۴۸۳۷/۲ و ۶۵۰ میلیارد ریال به عنوان یارانه کالاها و خدمات پرداخت نماید. علاوه بر این، بر اساس بند (ث) تبصره مزبور مقرر گردید تا معادل صددرصد وجوه ناشی از اجرای بند (ب) ماده ۴۶ قانون برنامه سوم و ده درصد درآمدهای ناشی از اخذ مابه التفاوت کالاها تا سقف ۳۰ میلیارد ریال، جهت پرداخت یارانه در اختیار سازمان حمایت مصرف کنندگان و تولیدکنندگان قرار گیرد.

در سال ۱۳۸۲ به جز «مابه‌التفاوت نرخ ارز کالاهای یارانه‌ای» که به میزان ۱۳۶۳۶/۸ میلیارد ریال تحقق یافت در مجموع مبلغ ۱۹۳۲۲/۸ میلیارد ریال یارانه توسط سازمان حمایت مصرف‌کنندگان و تولیدکنندگان و دستگاههای ذیربط پرداخت گردید که در مقایسه با رقم سال قبل معادل ۴۶/۹ درصد رشد نشان می‌دهد. از مجموع یارانه پرداختی در سال مورد بررسی، معادل ۱۵۳۳۰/۵ میلیارد ریال (۷۹/۳ درصد) بابت یارانه کالاهای اساسی و خدمات، معادل ۶۷۰ میلیارد ریال (۳/۵ درصد) بابت یارانه کود شیمیایی، بذر و سم، مبلغ ۳۸۴ میلیارد ریال (۲ درصد) بابت طرح طوبی، ۲۴۴۰ میلیارد ریال (۱۲/۶ درصد) جهت خرید دارو و شیرخشک و در حدود ۴۹۸/۳ میلیارد ریال (۲/۶ درصد) جهت پرداخت یارانه از محل بند (ه) تبصره ۵ قانون بودجه سال ۱۳۸۱ و بند (ب) ماده ۴۶ قانون برنامه سوم توسعه اختصاص یافت.

بخش عمده یارانه کالاهای اساسی و خدمات (به میزان ۶۱ درصد)، توسط سازمان غله کشور بابت خرید گندم از کشاورزان پرداخت گردید که در مقایسه با رقم مشابه سال قبل ۱۷/۲ درصد افزایش یافت. یارانه پرداختی بابت بند (ه) تبصره ۵ قانون بودجه ۱۳۸۱ و بند (ب) ماده ۴۶ قانون برنامه نیز در مقایسه با سال قبل ۴۰/۴ درصد افزایش داشت.

تراز عملیاتی بودجه عمومی دولت

در سال ۱۳۸۲ عملکرد بودجه عمومی دولت از نظر درآمدها و پرداختهای هزینه ای به ترتیب معادل ۷۸۳۳۶/۶ و ۱۷۸۲۵۵/۲ میلیارد ریال بود. به این ترتیب، تراز عملیاتی بودجه عمومی با ۹۹۴۱۸/۶ میلیارد ریال کسری در سال مذکور، نسبت به رقم کسری تراز عملیاتی سال قبل ۱۵/۳ درصد رشد نشان داد. رقم مذکور ۲۳/۲ درصد فراتر از رقم پیش‌بینی شده در بودجه مصوب بود. دلیل اصلی این افزایش، عدم تحقق درآمدهای بودجه دولت بویژه درآمدهای حاصل از مالکیت دولت و تحقق بالای پرداختهای هزینه‌ای نسبت به رقم مصوب بودجه بوده است.

واگذاری و تملک داراییهای سرمایه ای

در سال ۱۳۸۲ واگذاری داراییهای سرمایه ای به میزان ۱۲۹۰۳۰/۹ میلیارد ریال بود که در مقایسه با رقم مشابه سال قبل ۲۵/۱ درصد رشد و در مقایسه با رقم مصوب بودجه معادل ۱/۷ درصد مازاد تحقق داشت. از مجموع واگذاری داراییهای سرمایه ای مبلغ ۱۲۸۱۵۳/۹ میلیارد ریال (معادل ۹۹/۳ درصد) از محل فروش نفت شامل ۱۲۶۶۵۳/۹ میلیارد ریال فروش نفت خام و ۱۵۰۰ میلیارد ریال فروش نفت کوره و فرآورده‌های نفتی موضوع ماده ۷۱ قانون تنظیم بخشی از مقررات مالی دولت^(۲) و مبلغ ۸۷۷ میلیارد ریال (معادل ۰/۷ درصد) از محل فروش ساختمانها و تاسیسات دولتی، واگذاری اراضی، فروش ماشین‌آلات و تجهیزات و سایر واگذاری داراییهای سرمایه ای به خزانه واریز گردید. در

۱- طبق تبصره ماده (۱) قانون اصلاح ماده (۶۰) و جدول شماره (۲) قانون برنامه سوم و قانون بودجه سال ۱۳۸۲ به منظور پرداخت مطالبات قانونی و پاداش بازنشستگی کارکنان وزارت آموزش و پرورش، نیروهای مسلح و سایر کارکنان دولت، دولت مجاز گردید در صورت افزایش درآمد حاصل از صادرات نفت خام در سال ۱۳۸۲ علاوه بر رقم مندرج در جدول شماره (۲) و اصلاحات بعدی آن تا سقف نهصد میلیون دلار را مصرف نماید.

۲- براساس ماده ۷۱ قانون تنظیم بخشی از مقررات مالی دولت (مصوب بهمن ۱۳۸۰) به وزارت نفت (شرکت ملی پالایش فرآورده های نفتی ایران) اجازه داده شده است که به منظور حفظ و صیانت از سرمایه های ملی، قیمت فرآورده های نفتی به جز نفت گاز، نفت سفید، نفت کوره، بنزین و گاز طبیعی را براساس قیمت های جهانی و با رعایت صرفه و صلاح کشور تعیین و به فروش برساند. همچنین مطابق بند (ب) تبصره ۱۲ قانون بودجه سال ۱۳۸۲، شرکت ملی پالایش و پخش فرآورده های نفتی مکلف است از محل اجرای ماده مزبور تا مبلغ ۱۵۰۰ میلیارد ریال به حساب درآمد عمومی کشور واریز نماید. همچنین براساس بند (د) تبصره مذکور شرکت ملی پالایش و پخش فرآورده های نفتی مکلف گردید یارانه مابه التفاوت قیمت قیر را مانند سال ۱۳۸۱ پرداخت نماید.

سال مورد بررسی نسبت دریافتی‌های حاصل از فروش نفت به منابع بودجه عمومی دولت رقمی معادل ۴۸/۷ درصد بود که بیانگر اتکاء زیاد بودجه عمومی دولت به فروش نفت است. در سال ۱۳۸۱ نسبت مزبور معادل ۴۸/۱ درصد بود.

در سال ۱۳۸۲ دریافتی حاصل از فروش نفت خام معادل ۱۲۶۶۵۳/۹ میلیارد ریال بود که در مقایسه با رقم مشابه سال قبل بیش از ۲۵/۳ درصد افزایش و در مقایسه با رقم مصوب ۳/۲ درصد مازاد تحقق داشت. مازاد تحقق مزبور ناشی از عملکرد بالاتر از متوسط نرخ تسعیر ارز حاصل از صادرات نفت خام نسبت به رقم مصوب در سال ۱۳۸۲ می‌باشد. نرخ مفروض تسعیر ارز حاصل از صادرات نفت خام در قانون بودجه سال ۱۳۸۲ معادل ۷۹۵۰ ریال و در سال ۱۳۸۱ معادل ۷۷۰۰ ریال بود. همچنین، مطابق قانون بودجه سال ۱۳۸۲ قیمت در نظر گرفته شده برای هر بشکه نفت خام صادراتی درحد ۲۱ دلار تعیین گردید و مقرر شد تا معادل ریالی ۱۵/۴ میلیارد دلار از درآمدهای نفتی به خزانه واریز گردد.

براساس گزارش دریافتی از وزارت نفت، میانگین قیمت فروش هر بشکه نفت خام صادراتی ایران در سال مورد بررسی در حدود ۲۶/۵ دلار و متوسط عملکرد صادرات نفت خام در حدود ۲۳۸۴/۲ هزار بشکه در روز بود. همچنین، مجموع درآمد ارزی حاصل از صادرات نفت خام در سال ۱۳۸۲ بالغ بر ۲۲۴۸۴/۶ میلیون دلار بود که در مقایسه با رقم مصوب بودجه و اصلاحیه ماده ۶۰ قانون برنامه سوم به میزان ۱۵۴۳۸ میلیون دلار، حاکی از مازاد تحقق به میزان ۷۰۴۶۶ میلیون دلار می‌باشد^(۱). این مازاد به «حساب ذخیره ارزی حاصل از درآمد نفت خام» واریز گردید. در سال ۱۳۸۱ میانگین قیمت هر بشکه نفت خام صادراتی در حدود ۲۵/۷ دلار، متوسط عملکرد صادرات نفت خام معادل ۲۰۵۰/۱ هزار بشکه در روز و کل درآمد ارزی حاصل از صادرات نفت خام معادل ۱۸۷۰۲ میلیون دلار بود.

مطابق گزارش وزارت نفت در سال ۱۳۸۲ علاوه بر صادرات نفت خام، معادل ۲۵۱۶ میلیون دلار از محل صادرات فرآورده‌های نفتی موضوع بند (ت) تبصره ۱۲ قانون بودجه سال ۱۳۸۲^(۲) عاید کشور گردید. از این مبلغ معادل ۷۷۴/۹ میلیون دلار صادرات فرآورده به منظور معاوضه و بازپرداخت فاز دوم گاز رسانی بود. با احتساب رقم مزبور، مجموع دریافتی ارزی حاصل از صادرات نفت خام و فرآورده‌های نفتی معادل ۲۵۰۰۰/۶ میلیون دلار بود که در مقایسه با رقم مشابه سال قبل ۱۷/۴ درصد رشد داشت^(۳). رقم حاصل از صادرات فرآورده نفتی و میعانات گازی در سال قبل معادل ۲۵۸۶/۸ میلیون دلار بوده است.

در سال ۱۳۸۲ پرداخت بابت تملک داراییهای سرمایه‌ای (پرداختهای عمرانی) معادل ۶۰۹۸۲/۹ میلیارد ریال بود که در مقایسه با رقم مشابه سال قبل در حدود ۶۳/۹ درصد رشد و در مقایسه با رقم مصوب بودجه معادل ۷۴/۴ درصد تحقق داشت. لحاظ نمودن پرداخت موضوع بند (م) تبصره ۲۱ قانون بودجه سال ۱۳۸۲ بصورت درون بودجه‌ای و افزایش پرداخت اعتبار ردیفها و تبصره‌ها، پرداخت اعتبارات تملک داراییهای سرمایه‌ای استانها و پرداخت از محل افزایش انتشار اوراق مشارکت موضوع بند (ن) تبصره ۲۱ قانون بودجه ۸۲ از دلایل افزایش یاد شده بود. از مجموع پرداخت‌های تملک داراییهای سرمایه‌ای، معادل ۵۰۴۴۶۷ میلیارد ریال (۸۲/۷ درصد) بابت تملک داراییهای سرمایه‌ای ملی و معادل ۱۰۵۳۶۲ میلیارد ریال (۱۷/۳ درصد) بابت تملک داراییهای سرمایه‌ای استانی بود^(۴). نسبت عملکرد هر یک از ردیفهای تملک داراییهای سرمایه‌ای ملی و استانی به ارقام مصوب مربوطه در سال ۱۳۸۲ به ترتیب ۷۶/۶ و ۶۵/۷ درصد بود.

۱- مطابق مقررات آیین نامه اجرایی ماده (۶۰) قانون برنامه سوم توسعه در چهارماهه اول سال معادل ریالی تمام وجوه حاصل از صادرات نفت خام به نرخ رسمی ارز تسعیر و به حساب خزانه واریز گردید و در ماههای بعدی سال معادل ۱/۱۲ رقم ارزی مصوب حداکثر تا سقف ۱۵۴۳۸ میلیون دلار به حساب قابل مصرف خزانه واریز شد.
۲- براساس بند (ت) تبصره ۱۲ قانون بودجه سال ۱۳۸۲ در صورتی که شرکت ملی نفت ایران برحسب ضرورت تمام یا قسمتی از فرآورده‌های نفتی مازاد و میعانات گازی صادره موضوع ماده ۱۲۰ قانون برنامه سوم توسعه را به جای فروش در خارج معاوضه نماید، موظف است مقدار و ارزش فرآورده‌های معاوضه شده را در پایان هر ماه به خزانه و کمیسیونهای برنامه و بودجه و محاسبات و انرژی مجلس شورای اسلامی اعلام نماید.
۳- طبق بند (الف) ماده ۱۲۰ قانون برنامه سوم (۸۳-۱۳۷۹) درآمد حاصل از صادرات فرآورده‌های نفتی، گاز و میعانات گازی و برق حسب مورد به عنوان درآمد شرکت ملی نفت ایران، شرکت ملی گاز ایران و شرکت توانیر تلقی شده و به مصرف ارزی هزینه عملیات جاری (شامل واردات فرآورده‌های نفتی و گاز طبیعی) و اجرای طرحهای سرمایه‌ای مصوب مجلس شورای اسلامی می‌رسد. مبلغ سرمایه‌گذاری فوق از نظر مالیاتی جزء هزینه‌های قابل قبول محسوب خواهد شد و به عنوان افزایش سرمایه دولت یا شرکت ملی نفت ایران حسب مورد منظور می‌شود.
۴- طبق بند (۱۱-پ) ضوابط اجرایی بودجه سال ۱۳۸۲ کل کشور، اولویت تخصیص اعتبارات تملک دارایی‌های سرمایه‌ای (عمرانی) به صورت ذیل بود:
الف- تخصیص کامل اعتبارات مصوب طرحهایی که در سالهای ۸۲ و ۸۳ خاتمه خواهند یافت.
ب- طرحهای درآمد - هزینه‌ای به میزان وصول درآمد.
ج- تخصیص کامل اعتبارات طرحهای مربوط به وجوه اداره شده و اشتغال.
د- طرحهای مربوط به سفرهای مقام معظم رهبری و رئیس جمهور، بازسازی، حوادث غیرمترقبه و مناطق توسعه نیافته. ه- سایر طرحها به میزان ۸۰ درصد.

در سال ۱۳۸۲ براساس حکم ماده (۱۰) قانون تنظیم بخشی از مقررات مالی دولت مبلغ ۳۲۱۵ میلیارد ریال برای پیش‌آگاهی‌ها، پیشگیری، امداد رسانی، بازسازی و نوسازی مناطق آسیب‌دیده از حوادث غیرمترقبه و زلزله در وجه دستگاههای اجرایی ذیربط پرداخت شد.

نسبت پرداخت بابت تملک داراییهای سرمایه‌ای به واگذاری داراییهای سرمایه‌ای شامل فروش نفت در سالهای اخیر نشان می‌دهد که تا سال ۱۳۸۰ نسبت مذکور کاهش یافته است، به طوریکه طی سالهای ۱۳۷۸ تا سال ۱۳۸۰ این نسبت به ترتیب معادل ۵۶/۴، ۳۹/۴ و ۳۳/۳ درصد بود. نسبت مذکور در سالهای ۱۳۸۱ و ۱۳۸۲ تا حدودی افزایش یافته و به ترتیب به ارقام ۳۶/۱ و ۴۷/۳ رسید. علیرغم این بهبود، کماکان بخش اندکی از واگذاری داراییهای سرمایه‌ای صرف پروژه‌های عمرانی گردید و بخش اعظم آن به مصرف پرداخت‌های هزینه‌ای (جاری) دولت رسید. سهم پرداختهای هزینه‌ای و تملک داراییهای سرمایه‌ای در سال مورد گزارش به ترتیب در حدود ۷۴/۵ درصد و ۲۵/۵ درصد از مجموع پرداختهای هزینه‌ای و تملک داراییهای سرمایه‌ای دولت بود. نسبت های مزبور در سال ۱۳۸۱ به ترتیب معادل ۷۹/۹ و ۲۰/۱ درصد بوده است. همچنین، سهم پرداخت بابت تملک داراییهای سرمایه‌ای دولت از کل مصارف از ۲۱/۵ درصد در سال ۱۳۷۹ به ۲۳/۲ درصد در سال ۱۳۸۲ رسید.

در سال ۱۳۸۲ با توجه به ارقام واگذاری و تملک داراییهای سرمایه‌ای که به ترتیب معادل ۱۲۹۰۳۰/۹ و ۶۰۹۸۲/۹ میلیارد ریال بود، خالص واگذاری داراییهای سرمایه‌ای معادل ۶۸۰۴۸ میلیارد ریال گردید که در مقایسه با رقم مشابه سال قبل (به میزان ۶۵۸۸۹/۱ میلیارد ریال) در حدود ۳/۳ درصد رشد داشت و در مقایسه با رقم مصوب بودجه نیز حدود ۵۱/۴ درصد بیشتر تحقق یافت.

مصارف بودجه عمومی دولت

(به استثنای پرداختهای اختصاصی و بدون احتساب رقم شفاف سازی قیمت حاملهای انرژی)

(میلیارد ریال)

سهم (درصد)	درصد تغییر		سال			
	۱۳۸۱	۱۳۸۲	۱۳۸۰	۱۳۸۱	۱۳۸۲	
۶۷/۶	۶۹/۵	۲۰/۲	۱۷۸۲۵۵/۲	۱۴۸۲۹۷/۳	۱۰۳۹۶۲/۸	پرداختهای هزینه‌ای (جاری)
۲۳/۲	۱۷/۵	۶۳/۹	۶۰۹۸۲/۹	۳۷۲۱۲/۵	۲۴۰۸۷/۶	تملك داراییهای سرمایه‌ای
۹/۲	۱۳/۰	-۱۲/۷	۲۴۱۳۶/۹	۲۷۶۳۸/۱	۸۰۹/۲	تملك داراییهای مالی
۱۰۰/۰	۱۰۰/۰	۲۳/۶	۲۶۳۳۷۵/۱	۲۱۳۱۴۷/۹	۱۲۸۸۵۹/۶	جمع

تراز عملیاتی و سرمایه‌ای بودجه عمومی دولت

در سال ۱۳۸۲ مجموع تراز عملیاتی و خالص واگذاری داراییهای سرمایه‌ای با ۳۱۳۷۰/۶ میلیارد ریال کسری مواجه گردید که در مقایسه با رقم کسری سال قبل به میزان ۲۰۲۹۹/۶ میلیارد ریال، بیش از ۱/۵ برابر شد و در مقایسه با رقم مصوب بودجه ۸۷/۶ درصد تحقق داشت. کسری مزبور عمدتاً از طریق برداشت از حساب ذخیره ارزی، فروش اوراق مشارکت، وصولی از محل واگذاری شرکتهای دولتی و برگشتی از پرداختهای سالهای قبل تامین گردید.

در سال ۱۳۸۲ نسبت کسری تراز عملیاتی و سرمایه‌ای دولت به تولید ناخالص داخلی معادل ۲/۹ درصد بود که در مقایسه با نسبت مزبور در سال قبل (به میزان ۲/۲ درصد)، افزایش نشان می‌دهد.

واگذاری و تملک داراییهای مالی

در سال ۱۳۸۲ واگذاری داراییهای مالی شامل استفاده از منابع خارجی و داخلی ۵۵۵۰۷/۵ میلیارد ریال بود که در مقایسه با رقم مشابه سال قبل ۱۵/۸ درصد رشد داشت و در مقایسه با رقم بودجه مصوب به میزان ۲۲/۲ درصد عدم تحقق داشت. عدم تحقق مذکور عمدتاً ناشی از روند کند خصوصی سازی در سال ۱۳۸۲ و عدم استفاده از منابع خارجی بود. در سال مورد بررسی معادل ۹۹/۹ درصد از مجموع واگذاری داراییهای مالی از محل منابع داخلی و تنها ۰/۱ درصد با استفاده از منابع خارجی صورت گرفت. نسبت های مذکور در سال قبل به ترتیب ۹۹/۴ و ۰/۶ درصد بود.

در سال مورد بررسی، استفاده از منابع داخلی شامل فروش اوراق مشارکت^(۱)، دریافت اصل وامهای داخلی دولت، برگشتی از پرداختهای سالهای قبل و استفاده از موجودی حساب ذخیره ارزی افزایش یافت و از رقم ۴۷۶۵۰/۳ میلیارد ریال در سال ۱۳۸۱ با حدود ۱۶۳ درصد افزایش به رقم ۵۵۴۳۰/۸ میلیارد ریال رسید. فروش اوراق مشارکت به میزان ۷۶۸۲/۵ میلیارد ریال، برگشتی از پرداختهای سالهای قبل به میزان ۱۶۸۴/۳ میلیارد ریال، دریافت اصل وامهای داخلی دولت به میزان ۲۴۲/۸ میلیارد ریال و استفاده از موجودی حساب ذخیره ارزی به میزان ۴۳۲۹۰ میلیارد ریال علل اصلی افزایش منابع تامین مالی داخلی بودجه دولت در سال ۱۳۸۲ نسبت به سال قبل بودند. از مجموع استفاده از موجودی حساب ذخیره ارزی معادل ۱۵۹۰۰ میلیارد ریال (۲ میلیارد دلار) به تامین هزینههای ریالی بودجه، معادل ۱۹۸۷۵ میلیارد ریال (۲/۵ میلیارد دلار) به بازپرداخت بدهیهای خارجی دولت و ۷۵۱۵ میلیارد ریال (۰/۹ میلیارد دلار) جهت پرداخت مطالبات قانونی و پاداش بازنشستگی کارکنان اختصاص یافت. در سال مورد بررسی در حدود ۷۸/۱ درصد از منابع تامین مالی داخلی با استفاده از موجودی ذخیره ارزی فراهم گردید.

کادر ۲- حساب ذخیره ارزی

طبق ماده (۶۰) قانون برنامه سوم توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی (۸۳-۱۳۷۹)، جهت ایجاد ثبات در میزان درآمدهای ارزی حاصل از صدور نفت خام در دوران برنامه سوم توسعه و تبدیل دارایی حاصل از فروش نفت به دیگر انواع ذخایر و سرمایه گذاری، امکان تحقق دقیق فعالیتهای پیش بینی شده در برنامه و کاهش تاثیرپذیری اقتصاد داخلی از نكانه‌های اقتصاد جهانی و بازار نفت در سال ۱۳۷۹ «حساب ذخیره ارزی حاصل از صادرات نفت خام» ایجاد شد.

عملکرد حساب مذکور از سال ۱۳۷۹ تا پایان سال ۱۳۸۲ حاکی است که در مجموع مبلغ ۱۹۸۳۹/۹ میلیون دلار به این حساب واریز شد که از این مبلغ معادل ۱۸۸۸۶/۸ میلیون دلار (حدود ۹۵/۲ درصد) از محل مازاد درآمد نفتی، معادل ۸۴۰/۴ میلیون دلار آن (حدود ۴/۲ درصد) از محل بهره تعلق گرفته به موجودی حساب، مبلغ ۹۲/۶ میلیون دلار (حدود ۰/۵ درصد) از محل بازپرداخت تسهیلات اعطایی، مبلغ ۲/۶ میلیون دلار (حدود ۰/۰۱ درصد) از محل سود دریافتی بابت تسهیلات و بالاخره مبلغ ۱۷/۵ میلیون دلار (حدود ۰/۰۹ درصد) از محل برگشت تسهیلات بود.

طی این دوره در مجموع مبلغ ۱۱۳۹۶/۶ میلیون دلار از «حساب ذخیره ارزی» برداشت شد که مبلغ ۹۲۷۲/۴ میلیون دلار (حدود ۸۱/۴ درصد) بابت تکالیف مقرر در قوانین بودجه، معادل ۲۷۴/۹ میلیون دلار (حدود ۲/۴ درصد) بابت جبران خشکسالی و ۱۸۴۹/۳ میلیون دلار (حدود ۱۶/۲ درصد) بابت تسهیلات استفاده شده تحت قرارداد عملیات بانکها بود.

موجودی «حساب ذخیره ارزی» در ابتدای سال ۱۳۸۲ مبلغ ۸۰۸۲ میلیون دلار بود. در طول سال ۱۳۸۲ در مجموع مبلغ ۵۸۱۵/۲ میلیون دلار به حساب مزبور واریز گردید. از این رقم، معادل ۵۵۰۸/۴ میلیون دلار از محل مازاد درآمدهای نفتی، ۲۴۶/۶ میلیون دلار بابت بهره تعلق گرفته به موجودی حساب، ۴۰/۱ میلیون دلار از محل دریافت تسهیلات اعطایی، ۲/۶ میلیون دلار از محل سود دریافتی بابت تسهیلات و ۱۷/۵ میلیون دلار بابت برگشت تسهیلات بود. همچنین در سال ۱۳۸۲ مبلغ ۵۴۵۳/۹ میلیون دلار (۴۳۶۰/۹ میلیون دلار بابت تکالیف قانونی بودجه و ۱۰۹۳ میلیون دلار بابت تسهیلات استفاده شده تحت قرارداد عملیات بانکها) از حساب ذخیره ارزی برداشت شد. بدین ترتیب، مانده حساب مذکور در پایان سال ۱۳۸۲ مبلغ ۸۴۴۳/۳ میلیون دلار بود.

۱- از آنجا که استفاده از موجودی حساب ذخیره ارزی موضوع بند (م) تبصره ۲۱ قانون بودجه سال ۱۳۸۲ شامل مبلغ دو میلیارد دلار استفاده از حساب ذخیره ارزی و ۰/۳ میلیارد دلار فروش اوراق مشارکت بود، لذا در جداول مربوطه، معادل ریالی ۰/۳ میلیارد دلار (۲۳۸۵ میلیارد ریال) از ارقام مصوب و عملکرد استفاده از موجودی حساب ذخیره ارزی کسر و به رقم فروش اوراق مشارکت اضافه شده است.

در سال ۱۳۸۲ معادل ۷۶۸۲/۵ میلیارد ریال اوراق مشارکت دولت به فروش رسید که در حدود ۱۳/۸ درصد از رقم واگذاری داراییهای مالی را تشکیل داد و در مقایسه با رقم مشابه سال قبل ۲۰۷/۵ درصد افزایش داشت. علت افزایش فوق‌العاده رقم فروش اوراق مشارکت لحاظ نمودن معادل ریالی حاصل از منابع ارزی موضوع بند (م) تبصره ۲۱ قانون بودجه سال ۱۳۸۲ در بدنه بودجه بود. رقم مذکور در سال ۱۳۸۱ خارج بودجه‌ای در نظر گرفته شد.

مطابق قانون بودجه سال ۱۳۸۲ معادل ۱۸۰۰۰ میلیارد ریال وصولی از محل واگذاری شرکتهای دولتی پیش بینی گردید که معادل ۱۱۰۰۰ میلیارد ریال آن (طبق بند (ذ) تبصره ۵ قانون بودجه سال ۱۳۸۲) بابت پرداخت بدهی دولت به سازمان بازنشستگی کشوری، سازمان تامین اجتماعی، صندوق ذخیره فرهنگیان، آستان قدس رضوی، شهرداریها (بدهیها تا پایان سال ۱۳۷۷) و شرکتهای اتوبوسرانی شهری وابسته به شهرداریها (بابت بدهی آنها به سازمان تامین اجتماعی) و معادل ۷۰۰۰ میلیارد ریال آن بابت فروش سهام شرکتهای دولتی براساس ماده (۱۹) قانون برنامه سوم توسعه بود. در سال ۱۳۸۲ وصولی از محل واگذاری شرکتهای دولتی (موضوع بند (ذ) تبصره ۵) مبلغ ۲۰۴/۳ میلیارد ریال بود که نسبت به رقم مصوب فقط ۱/۹ درصد تحقق و نسبت به رقم عملکرد سال ۱۳۸۱ معادل ۹۷/۲ درصد کاهش داشت. همچنین، واگذاری سهام شرکتهای دولتی موضوع ماده (۱۹) قانون برنامه سوم رقمی معادل ۲۳۲۶/۹ میلیارد ریال بود که در مقایسه با رقم مشابه سال قبل ۱۲۰/۱ درصد رشد داشت، لیکن در مقایسه با رقم مصوب از عدم تحقق معادل ۶۶/۸ درصد برخوردار بود.

در سال ۱۳۸۲ سازمان خصوصی سازی در مجموع مبلغ ۵۰۰۶/۴ میلیارد ریال شامل مبلغ ۴۳۴۶/۵ میلیارد ریال فروش نقدی، معادل ۶۵۹/۹ میلیارد ریال اصل و سود فروشهای تعهدی سالهای قبل وصول و پس از کسر ۳۵۲/۷ میلیارد ریال اضافه برداشت خزانه‌داریکل در سال ۱۳۸۱، مبلغ ۴۶۵۳/۸ میلیارد ریال به حسابهای خزانه واریز نمود. طبق سازوکار پیش بینی شده در ماده (۱۹) قانون برنامه سوم توسعه از مبلغ مذکور ۵۰ درصد سهم خزانه و مابقی سهم شرکتهای مادر تخصصی بود. بنابراین در سال مورد بررسی رقم عملکرد وصولی از محل واگذاری شرکتهای دولتی (موضوع ماده (۱۹) قانون برنامه سوم) معادل ۲۳۲۶/۹ میلیارد ریال بود که نسبت به رقم مصوب ۶۶/۸ درصد عدم تحقق و نسبت به رقم عملکرد سال ۱۳۸۱، معادل ۱۲۰/۱ درصد رشد داشت.

در سال ۱۳۸۲ تملک داراییهای مالی معادل ۲۴۱۳۶/۹ میلیارد ریال بود که در مقایسه با سال قبل ۱۲/۷ درصد کاهش و در مقایسه با رقم بودجه مصوب ۶۷/۹ درصد تحقق یافت. بخش عمده رقم مذکور به میزان ۱۹۸۱/۵ میلیارد ریال به بازپرداخت اصل تسهیلات خارجی (استفاده بانک مرکزی از ۲/۵ میلیارد دلار) اختصاص یافت. همچنین معادل ۴۲۶۱/۹ میلیارد ریال بابت تسویه بدهی دولت به صندوق های بیمه و بازنشستگی و سایر اقلام پرداخت گردید.

خالص واگذاری داراییهای مالی

با توجه به ارقام واگذاری و تملک داراییهای مالی به ترتیب به میزان ۵۵۵۰۷/۵ و ۲۴۱۳۶/۹ میلیارد ریال، خالص واگذاری داراییهای مالی در سال ۱۳۸۲ معادل ۳۱۳۷۰/۶ میلیارد ریال بود که در مقایسه با رقم مشابه سال قبل ۵۴/۵ درصد افزایش داشت و در مقایسه با رقم مصوب بودجه ۸۷/۶ درصد تحقق داشت. رقم مزبور جهت تامین مالی کسری تراز عملیاتی و سرمایه‌ای استفاده گردید.

حساب ذخیره تعهدات ارزی

در سال ۱۳۸۲ مانده بدهکار حساب ذخیره تعهدات ارزی به میزان ۳۶۵۲/۷ میلیارد ریال نسبت به پایان سال قبل افزایش داشت. مانده بدهکار حساب مذکور که به دلیل بازپرداخت بخشی از بدهی دولت به بانک مرکزی طی سالهای ۸۱-۱۳۷۹ کاهش یافته بود در سال ۱۳۸۲ مجدداً افزایش یافت. دلیل عمده این امر تصویب مجدد آیین نامه مصوب هیات وزیران در مورد مابه‌التفاوت های معاف در سال ۱۳۸۲ بود. در سال ۱۳۸۱ به دلیل اتمام اعتبار آیین نامه مذکور هیچ گونه برداشتی از حساب مذکور صورت نگرفت. با احتساب رقم افزایش در مانده بدهکار حساب ذخیره تعهدات ارزی که به نوعی بدهی دولت به بانک مرکزی تلقی می شود، کسری تراز عملیاتی و سرمایه ای تعدیل شده دولت معادل ۳۵۰۲۳/۳ میلیارد ریال می گردد.

عملکرد اقلام خارج از چارچوب بودجه عمومی دولت

در سال ۱۳۸۲ موجودی ریالی مانده حسابهای وامهای ارزی دریافتی در سال ۱۳۸۰ و ۱۳۸۱ نزد خزانه داریکل کشور مبلغی در حدود ۶۵۹/۴ میلیارد ریال بود (وام موضوع جزء (۳-۱) بند (ل) تبصره (۲۹) قانون بودجه سال ۱۳۸۰ و وام موضوع بند (م) تبصره (۲۱) قانون بودجه سال ۱۳۸۱). در اجرای بند (و) تبصره (۲۱) قانون بودجه سال ۱۳۸۲ کل کشور تا پایان سال مبلغ ۱۶۴/۲ میلیارد ریال از موجودی حسابهای یاد شده برای اجرای طرحهای عمرانی (بارعایت مقررات قانونی مربوط) در اختیار دستگاههای اجرایی ذیربط قرار گرفت. علاوه بر این، طبق تبصره (۳) قانون الحاق پنج تبصره به ماده (۱) قانون اصلاح ماده (۶۰) و جدول شماره (۲) قانون برنامه سوم توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی جمهوری اسلامی ایران و قانون بودجه سال ۱۳۸۲ کل کشور (مصوب ۱۳۸۲/۱۲/۲۶) به دولت اجازه داده شد به منظور اتمام عملیات و بهره برداری از طرحها و ردیفهای تملک داراییهای سرمایه‌ای (عمرانی) ملی و استانی که سال خاتمه آنها سالهای ۱۳۸۲ و ۱۳۸۳ بوده و همچنین پرداخت تعهدات طرحها و ردیفهای تملک داراییهای سرمایه‌ای، معادل ریالی تا سقف ۱۵۰۰ میلیون دلار از حساب ذخیره ارزی برداشت و در اجرای قانون بودجه سال ۱۳۸۲ اختصاص دهد. در اجرای مفاد تبصره مذکور مبلغ ۱۲۸۱۶/۹ میلیارد ریال توسط بانک مرکزی به حساب خزانه داریکل کشور واریز و تمام مبلغ یاد شده بابت اجرای طرحهای ملی و استانی و ردیفهای مربوطه در قانون بودجه سال ۱۳۸۲ کل کشور در اختیار دستگاههای اجرایی ذیربط قرار گرفت.

کادر ۳- شرکتهای دولتی

براساس ماده (۴) قانون محاسبات عمومی کشور مصوب ۱۳۶۶ شرکت دولتی واحد سازمانی مشخصی است که با اجازه قانون به صورت شرکت ایجاد شود و یا به حکم قانون و یا دادگاه صالح ملی شده و یا صادره شده و به عنوان شرکت دولتی شناخته شده باشد و بیش از ۵۰ درصد سرمایه آن متعلق به دولت باشد. هر شرکت تجاری که از طریق سرمایه‌گذاری شرکتهای دولتی ایجاد شود، مادام که بیش از پنجاه درصد سهام آن متعلق به شرکتهای دولتی است، شرکت دولتی تلقی می‌شود. طبق ماده (۱۳) قانون برنامه و بودجه (مصوب ۱۳۵۱)، دستگاههای اجرایی (شامل شرکتهای دولتی) موظف هستند در قالب دستورالعمل سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی کشور، برنامه سالانه و بودجه سال آتی خود را همراه با اعتبارات جاری و عمرانی مورد نیاز تنظیم نمایند. با توجه به ماده (۱۴) قانون مذکور، بودجه شرکتهای دولتی پس از تایید مجمع عمومی به سازمان مدیریت و برنامه ریزی کشور ارسال می‌گردد.

جایگاه شرکتهای دولتی در بودجه کل کشور

(ارقام مصوب)

(میلیارد ریال)

سال	درصد تغییر		سهم از بودجه کل کشور (درصد)		سهم از GDP (درصد)
	۱۳۸۲	۱۳۸۱	۱۳۸۲	۱۳۸۱	
۱۳۸۰	۱۳۸۱	۱۳۸۲	۱۳۸۱	۱۳۸۲	
۱۴۱۱۵۴/۹	۲۴۰۲۴۰/۰	۳۹۵۵۵۴/۴	۷۰/۲	۶۴/۶	۳۶/۱
۲۳۱۱۱/۹	۳۲۹۸۸/۳	۴۰۴۶۸/۵	۴۲/۷	۲۲/۷	۳/۷
منابع عمومی دولت					
۳۰۰۴۲۶/۴	۴۳۵۹۱۴/۸	۵۵۴۳۳۷/۰	۴۵/۱	۲۷/۲	۵۰/۶
۲۶۵۲۴۷/۹	۳۹۱۱۸۷/۹	۴۹۵۲۵۶/۵	۴۷/۵	۲۶/۶	۴۵/۲
شرکتهای دولتی (۱)					
۲۸۳۱۷/۲	۳۷۵۸۶/۱	۵۱۳۵۰/۲	۳۲/۷	۳۶/۶	۴/۷
۶۸۶۱/۳	۷۱۴۰/۸	۷۷۳۰/۴	۴/۱	۸/۳	۰/۸
مؤسسات انتفاعی وابسته به دولت					
۸۷۱۵/۰	۱۵۸۴۰/۸	۲۲۰۹۸/۸	۸۱/۸	۳۹/۵	۲/۰
کسر می‌شود (ارقام دوبار منظور شده)					
۴۵۵۹۷۸/۲	۶۹۳۳۰۲/۲	۹۶۸۲۶۱/۱	۵۲/۰	۳۹/۷	۸۸/۴
بودجه کل کشور					
۷۵/۶	۱۰۰/۰	۱۰۰/۰	۱۰۰/۰	۱۰۰/۰	۷۵/۶

۱- شامل شرکتهای نسل اول و سایر شرکتهای درون بودجه‌ای می‌باشد.

طبق قانون بودجه سال ۱۳۸۲، بودجه مصوب شرکتهای دولتی معادل ۴۹۵۲۵۶/۵ میلیارد ریال بود که نسبت به سال قبل ۲۶/۶ درصد رشد داشت. ضمناً علی‌رغم خارج شدن تعدادی از شرکتهای دولتی تحت عنوان «شرکتهای در حال واگذاری» از ذیل ماده واحده قانون بودجه سال ۱۳۸۲ سهم بودجه شرکتهای دولتی از رقم بودجه کل کشور قابل توجه بود. در سال مورد بررسی، نسبت بودجه شرکتهای دولتی به تولید ناخالص داخلی معادل ۴۵/۲ درصد بود.

روابط مالی بودجه عمومی دولت و بودجه شرکتهای دولتی (ارقام مصوب) (۱)

(میلیارد ریال)

درصد تغییر		۱۳۸۲	۱۳۸۱	۱۳۸۰	
۱۳۸۲	۱۳۸۱				
۴۱/۴	۸۲/۴	۲۲۳۹۷/۷	۱۵۸۳۸/۶	۸۶۸۲/۵	منابع شرکتهای دولتی (۲)
۷/۶	۳۹۲/۷	۶۸۵۳/۰	۶۳۶۹/۸	۱۲۹۲/۸	مصارف شرکتهای دولتی (۳)
۶۴/۳	۲۸/۱	۱۵۵۴۴/۷	۹۴۶۸/۸	۷۳۸۹/۷	خالص دریافتی شرکتهای دولتی (۴)
۲/۰	۱/۰	۵۱۹/۰	۵۰۹/۰	۵۰۴/۰	تعداد شرکتهای دولتی

- ۱- به دلیل عدم وجود ارقام عملکرد بودجه شرکتهای دولتی از ارقام مصوب بودجه‌های سنواتی استفاده شده است.
- ۲- منابع شامل دریافت از محل اعتبارات هزینه ای و تملک دارایی‌های سرمایه ای بودجه عمومی دولت است.
- ۳- مصارف شرکتهای دولتی شامل پرداخت بابت مالیات و سود سهام (سهم دولت) است.
- ۴- خالص دریافتی از مابه التفاوت منابع (از محل بودجه عمومی دولت) و مصارف (بابت بودجه عمومی دولت) شرکتهای دولتی محاسبه شده است.

در سال ۱۳۸۲ منابع مصوب شرکتهای دولتی از بودجه عمومی دولت در حدود ۲۲۳۹۷/۷ میلیارد ریال (معادل ۲۳۷۷/۵ میلیارد ریال از محل اعتبارات هزینه ای و معادل ۲۰۰۲۰/۱ میلیارد ریال از محل تملک داراییهای سرمایه ای) و مصارف آنها در حدود ۶۸۵۳ میلیارد ریال (معادل ۴۹۰۳/۵ میلیارد ریال بابت مالیات و معادل ۱۹۴۹/۵ میلیارد ریال بابت سود سهام دولت) بود. براین اساس، خالص دریافتی شرکتهای دولتی از بودجه عمومی (مابه التفاوت منابع مورد استفاده از بودجه عمومی و مصارف بابت بودجه عمومی) معادل ۱۵۵۴۴/۷ میلیارد ریال می‌گردد که نسبت به سال گذشته ۶۴/۳ درصد رشد نشان می‌دهد. این امر، نمایانگر افزایش قابل توجه استفاده شرکتهای دولتی از بودجه عمومی دولت است.